

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Opmerkingen VNG bij de Begroting BZK

In week 45 (4,5 en 6 november) behandelt u de Begroting BZK (34000 VII). De VNG vraagt uw aandacht voor zes onderwerpen:

1. 2015 - Jaar van de nieuwe verhoudingen: heb ook aandacht voor de transformatie bij het Rijk.
2. Versterking lokale democratie: steun de plannen van vertegenwoordigers van lokale overheden en BZK.
3. Grenseffecten: steun het initiatief van de zeven grensprovincies voor een grenseffectentoets.
4. Wet Openbaarheid Bestuur: dring aan op spoedige indiening van het wetsvoorstel om misbruik van de WOB tegen te gaan.
5. Regeldruk: zorg voor een adequate borging van de resultaten van het project Beter en Concreter.
6. Digitale overheid:
 - Digitale dienstverlening: gemeenten kunnen alleen goed werken als het rijk de generieke digitale infrastructuur goed regelt, inclusief de financiering;
 - Elektronisch zaken doen: houdt ruimte voor direct persoonlijk contact tussen overheid en burger en maak een consistent wettelijk kader;
 - Elektronisch stemmen: ga door met het uitwerken van elektronisch stemmen en tellen;
 - Informatieveiligheid: Het kabinet moet duidelijker zijn over zijn inspanningen rond operationele en bestuurlijke verankering van informatieveiligheid en over wat het voor inspanningen van gemeenten verwacht.

1 2015 – Jaar van de nieuwe verhoudingen

Met de decentralisaties in het sociale domein krijgen gemeenten in 2015 er veel taken bij. Het Gemeentefonds wordt anderhalf keer zo groot, er komt bijna 8 miljard bij voor de nieuwe taken. In de Kamer is volop aandacht voor de manier waarop de gemeenten zich voorbereiden op de nieuwe taken. We roepen u op in het debat ook aandacht te hebben voor de transformatie van het Rijk. De rijksoverheid krijgt een andere, kleinere rol en zal zich daaraan moeten aanpassen. Niet door extra te controleren of meer wetten te maken, maar door los te laten en te krimpen nu gemeenten meer taken gaan uitvoeren. Dat moet zichtbaar worden in de begroting van het Rijk.

Met het verkrijgen van nieuwe taken moet ook de discussie gevoerd worden over de gemeentelijke autonomie, ook in financieel opzicht. Gemeenten zijn vanaf volgend jaar nog meer financieel afhankelijk van het Rijk, terwijl zij wel meer eigen verantwoordelijkheden krijgen. Tegen die achtergrond verwelkomen we de stap die het kabinet gezet heeft door de verschuiving van het gemeentelijk belastinggebied op de agenda te zetten. De VNG zal actief meedenken.

2 Versterking lokale democratie

De meest wezenlijke uitdaging voor de plaatselijke overheid is dan ook om opnieuw een levend en inspirerend onderdeel te worden van de maatschappelijke dynamiek die zich voltrekt. (rapport van de VNG denktank 2013)

De grote maatschappelijk dynamiek vraagt nieuwe en andere rollen van het lokaal bestuur en nieuwe en andere houdingen van de mensen die dat bestuur (ver)vullen. Houdingen en rollen die ertoe leiden dat gemeenten meer dan nu in staat zijn door samenspel met inwoners, bedrijven, medeoverheden en samenwerkingspartners in verbinding te zijn met de maatschappelijke omgeving.

Dit vraagt om versterking van de lokale democratie en vooral van het samenspel binnen het lokale bestuur. De VNG wil gemeenten hierin stimuleren, faciliteren en ondersteunen. Wij zijn blij dat het Rijk samen met ons en met de gelieerde verenigingen (wethouders, raadsleden, griffiers, gemeentesecretarissen en burgemeesters) een ondersteuningsprogramma wil opzetten. Doel van dit programma is de kwaliteit van het lokaal bestuur te versterken en het bestuurlijk samenspel tussen de gemeentelijke actoren onderling en met de samenleving te bevorderen. De eerste aftrap hiervoor is gegeven door de bestuurders via de 'Afspraken van Vught'. Hier hebben wethouders, raadsleden, griffiers, gemeentesecretarissen en burgemeesters samen met de VNG en BZK een eerste verkenning gedaan, die op termijn leidt tot nieuwe en aanvullende vormen van democratie.

In november 2014 stellen de samenwerkende partijen een programma voor de komende jaren vast. Dit programma zal zich richten op:

1. bewustwording van gemeentelijke spelers en inzicht in hun veranderende rol;
2. kennisontsluiting, -ontwikkeling en -verspreiding over nieuwe vormen van lokale democratie;
3. professionalisering van het samenspel binnen gemeenten;
4. ruimte bieden voor vernieuwing in en lessen ophalen uit lokale ontwikkelplaatsen.

3 Grenseffecten

Gemeenten zijn vanaf 2015 verantwoordelijk zijn voor de begeleiding naar werk. Dat is een van de redenen dat de VNG zich zorgen maakt over de belemmeringen die de landsgrenzen nog steeds vormen voor gemeenten in de grensregio's. Het in 2013 uitgevoerde onderzoek naar grensgemeenten (<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/europa/grensoverschrijdende-samenwerking>) toont aan dat veel gemeenten ervaren dat voor Nederland belangrijke economische, culturele en maatschappelijke kansen aan de grens blijven liggen. De knelpunten betreffen vooral de arbeidsmarkt (fiscaliteit en sociale zekerheid), onderwijs (diploma erkenning), veiligheid (hulpdiensten, politiesamenwerking), gezondheidszorg (patiëntmobiliteit), infrastructuur, verschillen in cultuur en bestuursstructuren. Een van de belangrijkste knelpunten ervaren gemeenten in de arbeidsmobiliteit. In Duitsland is het werkloosheidspercentage bijvoorbeeld beduidend lager. Hier liggen belangrijke kansen om werklozen aan een baan te helpen. Daarom steunt de VNG het pleidooi van de zeven grensprovincies voor een *grenseffectentoets*. Als we de grenseffecten van beleidswijzigingen, nieuwe wetsvoorstellen en uitvoeringsregelingen niet scherp in beeld hebben en houden, doen we daarmee niet alleen de grensregio's zelf, maar heel Nederland tekort.

4 Wet openbaarheid van bestuur (WOB)

De minister heeft aangekondigd een wetsvoorstel in te dienen om het misbruik van de WOB te verminderen. In het voorstel wordt de WOB losgekoppeld van de in de Algemene wet bestuursrecht neergelegde dwangsomregeling. De VNG steunt het wetsvoorstel van de minister omdat een snelle effectuering van het loskoppelen van deze wettelijke regimes op eenvoudige wijze een belangrijke categorie van oneigenlijke WOB-verzoeken tegen gaat. De VNG maakt zich echter grote zorgen over de snelheid waarmee het proces tot het indienen van dit wetsvoorstel verloopt en dringt derhalve aan op een zeer spoedige indiening en behandeling daarvan. De wettelijke maatregel dient op een zo kort mogelijke termijn te worden ingevoerd, wellicht via een spoedprocedure. Het aantal verzoeken waarvan het sterke vermoeden bestaat dat ze gericht zijn op financieel gewin neemt zeer snel toe.

Gemeenten raken veel geld kwijt aan dergelijke onzinnige inzageverzoeken. Met het loskoppelen van de WOB en de Wet dwangsom wordt een halt toegeroepen aan inzageverzoeken die worden ingediend met het oogmerk een dwangsom te verbeuren.

5 Regeldrukvermindering

In de periode tot 2017 zet het kabinet in op een regeldrukvermindering voor bedrijven, burgers en professionals. In de Memorie van toelichting bij de begroting BZK staat: *Dit is een rijksbrede opgave. Het Ministerie van BZK heeft een coördinerende rol richting andere departementen om deze doelstelling voor wat betreft burgers en professionals te realiseren.*

Gemeenten zijn partner in het project Beter en Concreter, dat loopt tot 31 mei 2015. De periode vanaf januari 2015 is bedoeld voor afronding en evaluatie. Op 25 maart 2015 vindt het slotcongres plaats van het project. Dit moet ook een 'call to action' zijn. Momenteel denken wij met de ministeries van Economische Zaken en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties na over de toekomst. Wij roepen het kabinet op de resultaten van het project op een adequate wijze te borgen.

6 Digitale Overheid

Op het terrein van de digitale overheid is er veel aan de hand. Wij vinden vier punten van belang.

a Digitale dienstverlening

Met het oog op een betere en efficiëntere dienstverlening aan burgers en bedrijven maakt het kabinet het mogelijk om de diensten van de overheid in toenemende mate digitaal af te nemen. In 2015 wordt de digitaliseringsagenda verder uitgevoerd. Uiteindelijk moet het ertoe leiden dat de overheidsdienstverlening digitaal, effectief, gewaardeerd en efficiënt is. Zij moet toegankelijk (op maat, herkenbaar, begrijpelijk, makkelijk bruikbaar), betrouwbaar en veilig zijn. De Nationaal Commissaris Digitale Overheid (NCDO) werkt aan de basis voor een digitale overheid voor alle overheden.

Wij onderschrijven het maatschappelijk belang van de digitale overheid waarbij burgers en bedrijven zoveel mogelijk digitaal zaken kunnen doen met de overheid. Hierbij moet ook persoonlijk contact met burgers en bedrijven mogelijk blijven. Betere (digitale) dienstverlening is alleen te realiseren als randvoorwaarden zijn ingevuld als: digitale identificatie, toegang tot digitale diensten via Mijn Overheid, kwalitatief hoogwaardige basisregistraties, generieke voorzieningen om deze basisregistraties te koppelen met de digitale gemeentelijke systemen en standaardisering van architectuur. Gemeenten nemen verantwoordelijkheid voor hun deel van de implementatie van de digitale infrastructuur. We vragen het Rijk opnieuw zijn verantwoordelijkheid te nemen voor de generieke voorzieningen. Met de komst van de NCDO verwachten wij dat de regie op ontwikkeling van de generieke digitale infrastructuur versterkt wordt, zeker als deze daadwerkelijk voor alle overheden werkt. Gezien het belang van de generieke digitale infrastructuur (GDI) vragen wij om duidelijkheid over de structurele financiering van deze infrastructuur. Betrouwbaarheid van het digitaal zaken doen staat voorop. Dit is alleen te realiseren als een aantal basisvoorwaarden adequaat is geregeld. Te denken valt aan toegang, identificatie, informatieveiligheid, privacy, transparantie, correctierecht, eenduidigheid van begrippen, architectuur, regie en financiering. Om hier gericht sturing aan te geven hebben wij een bestuurscommissie Dienstverlening en Informatiebeleid ingesteld. Het belang van informatie als strategisch middel in de uitvoering wordt hiermee erkend.

b Elektronisch zaken doen

In 2017 moeten burgers en ondernemers hun zaken met de overheid elektronisch kunnen regelen. De (digitale) dienstverlening van de overheid aan burgers en bedrijven moet inspelen op de veranderende eisen ten aanzien van continuïteit, betrouwbaarheid, veiligheid, privacy, regeldrukvermindering en het voorkomen van fraude. Het kabinet wil onnodige regeldruk terugdringen en (digitale) dienstverlening aan bedrijven verbeteren. Onder deze doelstelling valt ook het opschalen van ICT-toepassingen om maatschappelijke en economische uitdagingen op te lossen, bijvoorbeeld met de ICT-doorbraakprojecten. Het kabinet wil één digitale voordeur voor digitale overheidsdienstverlening met één sleutel, één berichtendienst en open standaarden voor informatie-uitwisseling. Het kabinet heeft een gezamenlijk wetgevingsprogramma van EZ en BZK in gang gezet.

Om betere dienstverlening aan burgers én ondernemers mogelijk te maken, moeten gemeenten aansluiten op

en gebruikmaken van de digitale infrastructuur. Gemeenten zullen meer informatie en diensten digitaal moeten aanbieden. Maar niet alle diensten lenen zich daarvoor. Wij vinden dat er ruimte moet blijven voor direct persoonlijk contact tussen overheid en ondernemer en burger. Digitale dienstverlening vraagt om een solide juridisch kader. Het huidige wettelijke kader is verbrokken en deels verouderd. Wij dringen aan op een consistent wettelijk kader, waarbinnen uniforme voorzieningen voor digitale dienstverlening aan burgers en ondernemers mogelijk is.

c Elektronisch stemmen

De *Commissie elektronisch stemmen en tellen in het stemlokaal* (Commissie Van Beek) heeft geadviseerd om elektronisch stemmen en tellen in te voeren. In vervolg op het standpunt over het rapport van de Commissie wordt eind 2014 het haalbaarheidsonderzoek naar het stemmen met een stemprinter en het elektronisch tellen van de papieren stembiljetten afgerond. Definitieve besluitvorming over de invoering van elektronisch stemmen en tellen in het stemlokaal gebeurt aan de hand van de uitkomsten over de haalbaarheid en de financiering. Het kabinet neemt hierover eind 2014 een besluit. De planning is om de uitkomsten begin 2015 aan de Tweede Kamer voor te leggen. Bij een positieve uitkomst kan een volgende stap het voorbereiden van testen zijn in de tweede helft van 2015.

De commissie Van Beek heeft aangegeven dat een elektronische methode om stemmen te tellen nodig is (het scannen van stembiljetten). Daarnaast is het wenselijk om ook elektronisch een stem te kunnen uitbrengen (stemprinter). Wij zijn positief over de voorstellen om elektronisch te stemmen en te tellen en hebben de minister van BZK gevraagd om dit voortvarend op te pakken. Daarnaast hebben wij aangegeven dat de extra kosten die deze verandering met zich meebrengt voor rekening van het Rijk zijn.

d Informatieveiligheid

In de begroting van BZK geeft het kabinet aan dat de digitaliseringsagenda in 2015 verder wordt uitgevoerd. Eén van de voorwaarden daarbij is dat de digitale dienstverlening veilig moet zijn. Verankering van het bestuurlijke en operationele besef van het belang van informatieveiligheid is uitgangspunt voor het waarborgen van een veilige en betrouwbare digitale infrastructuur. Hoe aan deze ambitie invulling wordt gegeven beperkt zich in de nota tot de maatregel om DigiD-assessments te blijven uitvoeren. Het Rijk zet de komende jaren verder in op cyber security. In de begroting van het ministerie van Veiligheid en Justitie stelt het kabinet dat het (de vitale sectoren van) Nederland weerbaarder wil maken en de centrale rol van het Nationaal Cyber Security Centre (NCSC) verder wil verstevigen. Onduidelijk blijft wat het kabinet verstaat onder vitale sectoren.

Gemeenten onderschrijven het belang van informatieveiligheid. Zij geven in lijn met de *Resolutie Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente* invulling aan de interbestuurlijke afspraken over verplichtende zelfregulering. Het valt ons op dat het kabinet informatieveiligheid wel in algemene zin adresseert, maar geen expliciete doorvertaling maakt naar nieuwe en lopende initiatieven. Denk hierbij aan de aanstelling van de NCDO, Open Overheid en Elektronisch stemmen. Wij vragen van het kabinet meer duidelijkheid over zijn inspanningen rond operationele en bestuurlijke verankering van informatieveiligheid en te verwachten inspanningen van gemeenten hierbij. Wij nemen aan dat het kabinet rekening houdt met gemeentelijke initiatieven als de Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten (IBD), bovengenoemde resolutie en verbetering van informatieveiligheid in het domein van werk en inkomen. Bij het Rijk zullen wij erop aandringen om bij alle initiatieven oog te houden voor informatieveiligheid. Ook blijven wij het Rijk aansporen om verschillende auditverplichtingen voor gemeenten verder te stroomlijnen. Mede door het implementeren van de Europese netwerk- en informatiebeveiligingsrichtlijn is het - voor wat betreft het vergroten van de weerbaarheid - vooral de vraag of gemeenten als Vitale Sector worden aangemerkt. In dat geval heeft dit grote gevolgen voor gemeenten. Wij zoeken overleg met de ministeries van VenJ en BZK om gemeentelijk beleid op dit gebied en de consequenties voor gemeenten verder af te stemmen. Daarbij nemen we in ogenschouw dat de Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten al nauw samenwerkt met het NCSC aan een grotere digitale weerbaarheid van gemeenten.

Aan: de woordvoerders Begrotingsbehandeling BZK
Van: Eric de Rijk, adviseur Public Affairs VNG (eric.derijk@vng.nl, 06-53339665)
Datum: 31 oktober 2013